

VŠEHRD

LIST ČESKOSLOVENSKÝCH PRÁVNÍKŮ

O peněžní radě a o tom, co s ní souvisí.

Dr. Jaroslav Lepař (Praha).

Dokud se o peněžní radě jen mluvilo, byl to docela sympatický projekt. Měl býtí částí hospodářského plánu Englišova a nebylo pochyby, že hospodářskou organizaci by účelně a logicky doplňoval. Proto také zásadně nedalo se proti němu nic namítati.

Osnova, která měla tento projekt ztělesniti, ukázala, jak hluboký může býtí rozdíl mezi myšlenkou a slovem, které ji má vyjádřiti. V osnově zbyly z původní myšlenky jen zásady a ty ještě byly v ní pouze vysloveny, avšak prakticky často dokonale popřeny.

Hlavním úkolem projektu mělo býtí vytvoření organické spojitosti mezi jednotlivými složkami peněžnictví. Spojitost tato existuje sice fakticky, poněvadž je výsledkem hospodářských funkcí jednotlivých skupin, ale není v ní organické vůle, která by se dovedla také samostatně uplatniti, která by dovedla býtí také příčinou a nikoli pouze výsledkem hospodářských skutečností. Peněžní rada ve formě co nejliberálnější měla umožňovati krystalisaci jednotné politiky peněžní, tak aby zájmy jednotlivých skupin se nekřížily, aby se naopak vhodně a účelně doplňovaly, a tak plnily své hospodářské úkoly vydatněji, úsporněji a cílevědoměji. Peněžní rada nesnesla by strnulých forem, její struktura musila by býtí pružná, nesměla by tvrdě poutati jednotlivé složky peněžnictví, nýbrž musila by svůj cíl viděti jediné v tom, aby je svedla dohromady a tak nepřímo působila k tomu, aby se mohly dohodovati.

Tento úkol osnova pochopila velice nešťastně. Místo volného svazku nebo ještě lépe svobodného fora pro diskusi, které by nebylo zatíženo žádným stínem prestiže, kde by nebylo důvodu pro neochotu, nechuť a neupřímnost, poněvadž by tu nebylo ani kontroly, ani dozoru se strany třetí, vytvořila osnova úřad, spravovaný orgány, které peněžnictví revidují nebo je kontrolují, tedy něco diametrálně odchylného, než myšlenka peněžní rady již svým pojmem vyjadřuje. To neznamená, že by orgány, které osnova chce do peněžní rady vyslati, nebyly kvalitně nade vši pochybnost. Byl by to snad znamenitý poradní orgán ministerstva financí, ale peněžní rada by to rozhodně

nebyla, poněvadž mínění peněžnictví by nevyjadřovala, ba naopak není vyloučeno, že by mu odporovala. Kdyby potřeba jednotného representanta celého peněžnictví byla tak naléhavá, jak osnova se v důvodové zprávě snaží o tom čtenáře přesvědčiti, musila by se vytvořiti organizace nová, samostatná, v níž všechny složky peněžnictví podle své kapacity úměrně by byly zastoupeny, jejíž autonomie by nebyla pouhým slovem, a jejíž činnost by korigovala názory peněžní rady vytvořené osnovou.

Další chybou osnovy jest, že, předpokládajíc, že návrh Peněžní rady bude sympaticky přijat, vsunula do jeho textu ustanovení, která sice s peněžní radou nemají vůbec nic společného, která však návrh Peněžní rady sám o sobě sympatický jsou s to již svou existencí naprosto o tuto sympatii připravit. Jsou to hlavně ustanovení o zvýšení kompetence dozorčích orgánů, až do míry zjevně nebezpečné, dále ustanovení o nuceném žiru a nucené držbě cenných papírů. Aby omluvila, proč tato dvě poslední ustanovení byla do osnovy pojata, snaží se důvodová zpráva uměle vykonstruovati jejich spojitost s vlastním účelem osnovy, tvrdíc, že důvodem těchto ustanovení jest snaha zvýšiti likviditu peněžních ústavů.

Pojem likvidity jest sám o sobě velice relativní a nedá se vlastně přesně určit, neboť závisí na okolnostech, často nekontrolovatelných, a jeho správné uplatnění závisí na správném jejich ocenění, pružnosti a pohotovosti vedení ústavu. Co za daného stavu jest likviditou maximální, hraničící na neekonomické uložení kapitálu, jest v kritické chvíli likviditou tak nepatrnou, že o její účelnosti se dá právem pochybovati. Vzory cizí nelze také bráti u nás za spolehlivé měřítko, poněvadž povaha našich peněžních ústavů jest od povahy peněžních ústavů zejména států západních značně odlišná.

Bankovní zákony, aby posílily zviklanou důvěru a na ochranu vkladatelů, předepsaly přímo i nepřímo bankám, aby udržovaly 15% vkladů na knížky v cenných papírech požívajících sirotčí jistoty. Když se v osnově o Peněžní radě předpisuje v zájmu vkladatelů, aby banky udržovaly ještě dalších 15% a spořitelny 25% svých vkladů na knížky v cenných papírech sirotčí jistoty, nedá se to vysvětliti jinak, než že toho ochrana vkladatelů skutečně vyžaduje, což rozhodně nepřispěje k posílení důvěry veřejnosti ve stabilitu hospodářského života.

A jak je to vlastně s tou zvýšenou likviditou? Důvodová zpráva uvádí, že banky již podobnou vyšší zásobu cenných papírů, jak ji osnova zavádí, stejně nyní udržují. Dostalo se jí však odpovědi, že to jsou zásoby jaksi na sklad, které musí býti k dispozici pro kauce, koupi, půjčku a vůbec pro obchod cennými papíry. Musí býti k dispozici, kdežto zásobou, kterou osnova předpisuje, se disponovati nesmí. To znamená, že by byly banky nikoli likvidnější, nýbrž immobilnější. Musily by udržovati nedotknutelnou zákonnou zásobu 30% vkladů v cenných papírech, dále zásobu pro běžný obchod a konečně pro sku-

tečnou potřebu likvidity zásobu, které by mohly, jak toho pojem likvidity vyžaduje, kdykoli použít, aby mohly čelit nenadálé potřebě a uhájiti si to, co jest nezbytným předpokladem, t. j. důvěru a úvěr. Že se touto nucenou immobilisací režie bankovní značně zdraží, jest samozřejmé. Kde jinde by se to mohlo jeviti, než ve zvýšené úrokové míře? A přece osnova od-
vážně tvrdí, že jejím cílem jest ekonomisace správy kapitálu a snížení úrokové míry.

Dokonalým popřením této zásady jest ustanovení o nuceném žiru. Také tento předpis uvádí osnova sympatickými slovy a pravé důvody staví skromně do pozadí. U povinné zásoby cenných papírů jest skutečným důvodem snaha zavésti jakousi nucenou držbu zejména státních papírů, zajistiti tak jejich kursy a připravití uložení průmyslovým obligacím, na jejich vydání se pomýšlí. Cílem povinného žira je jedině a pouze umělé posílení vlivu Národní banky na peněžním trhu. Místo zvýšení likvidity, kterým se tu rovněž operuje, dosáhne se logicky pravého opaku, poněvadž bankám se pohotové prostředky, za něž musí platiti, odnímají, nutí se, aby je zdarma uložily u Národní banky, a odnímá se jim možnost těmito hotovostmi disponovati. Prakticky by to vypadalo asi takto: Banka by si opatřila vklady na př. za 5%ní úrok, z nich by musila podle osnovy 5% uložiti zdarma u Národní banky, a když by těch peněz potřebovala, musila by si je od Národní banky vypůjčiti a zaplatiti za ně na př. zase 5%ní úrok. Tedy těch 5% vkladů, chce-li jich opravdu použiti, přišlo by jí na 10% úroků, z čehož by vkladateli zaplatila 5% a Národní bance také 5%. Samozřejmě těch 5% pro Národní banku se rozvrhne na ostatních 95% vkladů zbývajících, ale uváží-li se, že banky pro opravdovou likviditu musí udržovati další určité procento vkladů v mobilitě i za cenu bezúročnosti, možno počítati bezpečně s tím, že z těch vkladů, kterých budou moci postrádati, a které budou moci umístiti, budou musiti počítati alespoň o $\frac{1}{2}\%$ více na úrokové sazbě, aby ztrátu ze ztracených 5%, vázaných u Národní banky, mohly vyrovnati. Přičteme-li k tomuto zdražení ještě výlohy z immobilisace v cenných papírech, byl by to opravdu absurdní úspěch osnovy pro zlepšení správy kapitálu. Osnova sama je si vědoma, jak těžko se dá držeti toto ustanovení. Odůvodňuje je velmi opatrně a na konci připouští, že by se v přítomné době ani nedalo provésti. Potřebuje opravdu Národní banka takových prostředků k posílení svého vlivu?

Důvodová zpráva tvrdí, že také jiné cedulové banky se snaží o zvýšení likvidity bank a že nucené žiro jest jedním z prostředků zvyšujících likviditu, vzbuzuje, uvádějíc tyto dva pojmy v souvislost, snad nechtěný dojem, jako by i jiné cedulové banky si musily podobným způsobem vypomáhati. Tomu tak není. Diskontní politika hodně ztratila na své účinnosti za války a po válce. Připouští-li to sám Federal Reserve Board, nedá se o tom pochybovati. Banky, omezovány za války i po

válce příliš ve svých úvěrových potřebách cedulovými bankami, snažily se osamostatnit se a do značné míry se jim to podařilo. Cizí cedulové banky posilují proto svůj vliv přímou intervencí na peněžním trhu, ale opatřují si k tomu prostředky způsobem normálním a nikoli na účet jiných peněžních ústavů, což znamená nepřímo též na účet ekonomické správy kapitálu. Jest nejvýš pochybno, zda by zisk, kterého by snad se docílilo tím, kdyby banky část svých finančních prostředků, které si za peníze opatřily, daly Národní bance k dispozici zadarmo, jen aby jí umožnily účinnější přímou intervencí někdy i proti svým vlastním zájmům, byl úměrný materiální škodě, která by vznikla ochuzením a zdražením úvěrových prostředků banky, a zda by tento prostředek odpovídal prestiži Národní banky jako ústavu cedulového.

Myšlenka peněžní rady sama o sobě hospodářsky se dá hájiti. Její působnost musila by se však omeziti na věci opravdu všem složkám peněžnictví společné. Musila by býti přísně autonomní. Cizí ingerence i iniciativa by byly vyloučeny. A hlavně by peněžní rada musila býti zbavena všech oportunistických přívěšků, které ji v osnově jen kompromitují.

Hmotněprávní účinky podání žaloby.

Několik poznámek k novelovanému § 232. c. ř. s.

Dr. Karel Gerlich (Brno).

Podání žaloby jest právní skutečností pro obor práva hmotného velmi důležitou. Nauka tu mluví o »soukromoprávních účincích« podání žaloby. Tradiční systematika právního řádu nutí k přesnému rozlišování práva hmotného a formálního. Již Z e i l l e r správně poukázal¹⁾ na to, že objem a obsah žalobního nároku vymezuje právo občanské, formu pak, kterou jest tento nárok uplatňovati, upravuje řád soudní. V souhlase s tímto názorem a v duchu panujícího rozdělení práva na veřejné a soukromé vidí O t t²⁾ v žalobě dvojí živel: soukromoprávní (materiální), totiž osvědčování nějakého oprávnění oproti určité osobě jakožto proti ní žalobci příslušejícího, a veřejnoprávní (formální), totiž domáhání se ochrany soudu pro nárok tento žalovaným ohrožený aneb jím dosud neuskutečněný, ač k tomu povinným byl. Toto Ottovo výstižné rozlišení usnadňuje nám správné pochopení dané otázky.

Mezi tak zv. soukromoprávní účinky podání žaloby náleží hlavně³⁾ přetržení promlčení (§ 1497 obč. zák., § 232 (1), věta

¹⁾ Viz O f n e r: Beratungs-Protokolle des ABGB (Víděň 1889), díl II., str. 468.

²⁾ O t t: Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního (Praha 1898), díl II., 1. str., 5 sl.

³⁾ Srovnej zejména H o r a: Čsl. civilní právo procesní II. (II. vyd., Praha 1928), str. 167 sl.